FARS PUBLISHERS
Foundation of Advanced Research Scholar's

ISSN: 2945-4492
SJIF(2022): 6.786

FARS INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION, SOCIAL SCIENCE & HUMANITIES

FARS PUBLISHERS
Foundation of Advanced Research Scholar's

FARS INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION, SOCIAL SCIENCE & HUMANITIES

About Journal:

The mission is to facilitate global dissemination of academic information for mankind. The journal is open to all who with to report on current research & development and summaries of special projects of interest to engineering scientists.

Open access online peer reviewed International Journal, where all the research articles are published under OPEN ACESS MODEL. Open access publishing allows accepted peer reviewed articles to be made freely available online to everyone as soon as they are published. Open acces publishing is funded through author article processing fees. Non – commercial use and distribution in any medium is permitted, provided the author and the journal are properly credited.

Chief Editor: - DR MOHAMMAD AFSAR ALAM

Frequency: - Bi-Monthly
Country: - Finland
Language: - English
Start year: - 2015
Web site: - www.farspublishers.org

INDEXING:

SYSTEM OF NON-RELATED LANGUAGES	
Haydarov Anvar Askarovich **Ruziyeva Nilufar** *DENOTATIVE AND CONNOTATIVE MEANINGS IN WORD SEMANTICS*	407
Nazarova Navbahor Ahrorovna *ANTROPONIMLAR TILSHUNOS OLIMLAR TADQIQIDA*	414
Alimova Zebo X. **Abdurazaqov Abduaziz A.** **Usmonov Zafar T.** *INFLUENCE OF LUBRICATING PROPERTIES OF MOTOR OILS ON THE RESOURCE OF THE ENGINE*	420
Shavkat Turayev **Jurayev Sanjar** *ZILZILA VAQTIDA BINO VA ZAMIN GRUNTLARINING O’ZARO TA’SIRI.*	424
M.A.Nomozova **N.Axmedjanova** *SOME POPULAR TECHNIQUES OF USING INTERACTIVE GAMES IN TEACHING GRAMMAR.*	429
A.A.Haydarov *RHYME AS A PHONETIC STYLISTIC DEVICE*	433
Rasulov Zubaydullo Izomovich **Bafayeva Shakhnoza Bakayevna** *AFFIXATION IS THE MOST COMMON WAY TO FORM WORDS IN ENGLISH*	437
Abdukarimova Mamlakat Abdukarimovna **Kulmurotova Aziza Muhiddinovna** **Mamarajabov Samandarbek Faxriddinovich** *TOMATO PESTS.*	441
Aziza Ibragimovna Rajapova **Shoymardonov Farrukh the son of Kasim** *THE IMPORTANCE OF USING SOFTWARE IN CONDUCTING LABORATORY WORK IN THE COURSE OF ASTRONOMY.*	445
Ситора Амруллаевна Рамазонова *СИНТЕЗ И ФИЗИКО-ХИМИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА ПРОИЗВОДНЫХ БЕНЗОЙНОЙ КИСЛОТЫ С 3d-МЕТАЛЛАМИ СО СМЕШАННЫМИ ЛИГАНДНЫМИ КОМПЛЕКСАМИ*	451
Alimov Z **Olloyarov M** *VAQT BOʻYICHA KASR TARTIBLI TOʻLQIN TENGLAMASI UCHUN BIR NOLOKAL MASALA HAQIDA*	455
Sherboev Muxriddin Azimmurod oʻgʻli *KARL POPPERNING ILMIY BILISH MANTIGʻI VA YANGI OʻZBEKISTONDA IJTIMOIY BILISHNING OʻZIGA XOSLIGI*	461
Komilov S.O. **Mirkhodzhaev I.A.** *PATHOGENETIC TREATMENT OF PATIENTS WITH ARTERIAL HYPERTENSION*	468

Volume-11| Issue-2| 2023 **Research Article**

ANTROPONIMLAR TILSHUNOS OLIMLAR TADQIQIDA

https://doi.org/10.5281/zenodo.7644149

Nazarova Navbahor Ahrorovna
Ingliz tilshunosligi kafedrasi o'qituvchisi
Buxoro davlat universiteti
nazarovanavbahor2021@gmail.com

ELSEVIER

Abstract: The article considers the nominative value of anthroponyms and their specific functions in literary work. The comments of some linguists about proper nouns, the discussion of theoretical views as a result of the comparative analysis of the etymology of anthroponyms are highlighted.
Keywords:. Anthroponym, scientific-theoretical, morphological, comparative-historical, morphemic structure, lexicography, significance linguocultural, proper nouns

Received: 14-02-2023
Accepted: 15-02-2023
Published: 22-02-2023

About: FARS Publishers has been established with the aim of spreading quality scientific information to the research community throughout the universe. Open Access process eliminates the barriers associated with the older publication models, thus matching up with the rapidity of the twenty-first century.

Abstract: В статье рассматривается номинативное значение антропонимов и их специфические функции в литературном произведении. Освещены комментарии некоторых лингвистов об именах собственных, обсуждение теоретических взглядов в результате сравнительного анализа этимологии антропонимов.
Keywords:. антропоним, научно-теоретический, морфологический, сравнительно-исторический, морфемная структура, лексикография, лингвокультурологическое значение, имена собственные

Received: 14-02-2023
Accepted: 15-02-2023
Published: 22-02-2023

About: FARS Publishers has been established with the aim of spreading quality scientific information to the research community throughout the universe. Open Access process eliminates the barriers associated with the older publication models, thus matching up with the rapidity of the twenty-first century.

Abstract: Maqolada antroponimlarning nominativ qiymati va ularning adabiy asardagi o'ziga xos vazifalari ko'rib chiqilgan. Ayrim tilshunos olimlarning atoqli otlar haqidagi mulohazalari, antroponimlar etimologiyasini qiyosiy tahlil qilish natijasida nazariy qarashlari muhokamasi yoritilgan.
Keywords:. Antroponim, ilmiy-nazariy, morfologik, qiyosiy-tarixiy, morfemik tuzilma, leksikografiya, lingvomadaniy ahamiyat, atoqli otlar.

Received: 14-02-2023
Accepted: 15-02-2023
Published: 22-02-2023

About: FARS Publishers has been established with the aim of spreading quality scientific information to the research community throughout the universe. Open Access process eliminates the barriers associated with the older publication models, thus matching up with the rapidity of the twenty-first century.

Jahon tilshunosligida ilmiy tadqiqotlarda hamda barcha sohalarda shaxs va dunyoning lisoniy manzarasini o'rganishda antroposentrizmning ustuvor yo'nalish ekanligi yaqqol sezilib bormoqda. Xususan, dunyo tilshunosligida antroponimshunoslik lingvistikaning onomastika sohasi tarkibida ahamiyatliligi bilan tobora nazariy tadqiq qilinmoqda.

Asosan, onomastik tendentsiyalar orasida adabiy onomastika, ya'ni adabiy matnlardagi kishi nomlarini aniqlash, ularning gender genezisi, etimologik xususiyatlarini shu nomlardan foydalanuvchi aholining milliy an'ana va qadriyatlari, urf-odatlari, turmush tarzi, e'tiqodiy dunyoqarashi, badiiy-madaniy boyliklari to'g'risidagi ma'lumotlar aks etgan asarlar asosida o'rganish, xalqning lisoniy, tarixiy, geografik, etnografik, diniy-mifologik qarashlari mujassamlashgan

antroponimlarning lingvokul`turologik, paradigmatik, onomastik-grammatik belgilarini ochish va o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

Tilshunoslikda antroponim mavzusiga asos solgan, keng qamrovli ilmiy tadqiqotlar olib borgan bir qator nomshunoslar o'zlarining ilmiy maqolalari, risola, monografik tadqiqotlari bilan til xazinasini boyitishdi. Bu yo'nalishda rus tilshunosligida T.F.Vedina[50] , I.M.Ganjina[51] , YU.Fedosyuk[52], A.V.Superanskaya[53] , M.V.Karpenko[54], A.V.Suslov[55], T.V.Toporova[56] , N.A.Baskakov[57] , O.I.Fonyakova[58] , L.M.Shetinin[59]lar antroponimlar masalasida ancha qimmatli tadqiqotlarni amalga oshirib bu sohani har tomonlama o'rganganlar. SH.Zafarov, M.Odilov, YA.Menajiev, X.Azamatov, E.Begmatov, E.Qilichev, M.Shamsieva, I.Xudoynazarov, U.Nosirov[60] va boshqa olimlar turkologiya va o'zbek tilshunosligida bu borada bir qator izlanishlar olib borishgan va amaliy jihatdan tadqiq qilishgan.

Antroponimlarning turli vazifalari haqida ham tilshunoslikda tadqiqlar olib borilgan. V.D.Bondaletov "Rus onomastikasi" asarida antroponimlarning aniqlash, farqlash va nominativ vazifalari hamda, qo'shimcha funktsiyalariga esa ekanligini; akkumulyativ, ijtimoiy, ifodali, hissiy, ko'rsatuvchi, estetik va maqsadli, uslubiy vazifalarini qayd etadi[61] .

Tahlil jarayonida antroponimlarni milliy, diniy , yoshga oid, ijtimoiy, hududiy, jins (gender) xususiyatlari mavjudligini ham aniqlash mumkin. Bundan tashqari, antroponimlarning boshqa vazifalari ham mavjud bo'lib,ular tilning akkumulyativ (lotincha "to'plash" demakdir) vazifasi bo'lib, ular lingvistik adabiyotlarda gnoseologik funksiya deb ham yuritiladi), shu bilan birga xalqning madaniyati haqidagi ma'lumotlarni saqlovchi vazifasi ham mavjud. Bu haqda "Ruscha nomlar haqida"gi asarida A.V.Suslova va A.V.Superanskaya "Shaxs

---

[50]Ведина Т.Ф. Словарь личных имен. – М., 2000.
[51] Ганжина И.М. Словарь современных русских фамилий. – М., 2001.
[52] Федосюк Ю. Русские фамилии. – М., 1986. – 240 с.
[53] Суперанская А.В. Общая теория имени собственного. – М., 1973. – 366 с.
[54] Карпенко М.В. Русская антропонимика. – Одесса, 1970. – 42 с.; Имя собственное в художественной литературе // *Филологические науки. 1986.* № 4. – С. 34-40.
[55] Суперанская А.В., Суслова А.В. Современные русские фамилии. – М., 1991. – 176 с.; Суперанская А.В. Что такое топонимика? – М., 1985. – 185 с.
[56] Топорова Т.В. Культура в зеркале языка: древнегерманские двучленные имена собственные. – М., 1996. – 253 с.
[57] Баскаков Н.А. Русские фамилии тюркского происхождения. – М., 1979. – 280 с. Фонякова О.И. Имя собственное в художественном тексте. – Л., 1990. – 103 с.
[58] Фонякова О.И. Имя собственное в художественном тексте. – Л., 1990. – 103 с.
[59] Щетинин Л.М. Русские имена: Очерки по донской антропонимии. – Ростов-на-Дону, 1978. – 252 с.
[60] Менажиев Я., Азаматов Х. Исмингизнинг маъноси нима? – Т.: Фан, 1964.; Бегматов Э. Исмингизнингмаъноси нима? // Ўқитувчилар гаэетаси. –1965 йил 1 апрель.; Ирисов А. "Исмингизнинг маъноси нима?"// Ўзбек тилн ва адабиёти.– 1965 йил. –5-сон.; Менажиев Я., Азаматов Х., Абдураҳмонов Д., Бегматов Э. Исмингизнинг маъноси нима? – Т.: Фан, 1968. – Б. 6-14.; Шамсиева М. Кишиларга атаб қўйилган номлар // Адабиётшунослик ва тилшунослик масалалари. 4-китоб. – Т.: УзФА, 1962. – Б. 456-463.; Бегматов Э. Киши номларининг маъноларига доир // Ўзбек тили ва адабиёти масалалари. 1962 йил.– 6-сон.– 50-54-б.; Носиров У. Ўзбек тилидаги киши номлари ҳақида баъэв мулоҳазалар // Илмий асарлар. Қарши. – Т, 1965. – Б. 194-197.
[61] Бондалетов В.Д. Русская ономастика: Учебное пособие для студентов педагогических институтов. − М.: Просвещение, 1983. – 224 с. – С. 18.

ismlari turli xil millatlar tarixini ifodalaydi, ularda urf-odatlar, madaniy qadriyatlar, tarixiy bosqichlar,millatlarning hayot tarzi, odamlarning ijodi, dinlar va aqidalar o'z aksini topadi”[62], deb ta'kidlaydi .

O’zbek tilshunosligiga o’z hissasini qo’shgan olimlarimizdan YA.Menajiev, X.Azamatov, D.Abdurahmonov, E.Begmatovlar “Ismingizning ma'nosi nima?” kitobida o’zbek tilidagi ma’nosini anglash oson bo'lmagan nomlarning ism va turdosh ot sifatidagi ma'nolari yaqqol tushuntirib izohlab berilgan. Nom qo'yish odatlari va usullari, kishi nomlarining kelib chiqishi haqida asarning so'zboshi qismida yoritib berilgan, shuningdek, kitobda o'zbek tilidagi aksariyat ismlarning dastlabki ma'nolarini tushuntirish mo’ljallangan. Kitobning lug'at tarzida tuzilganligi boisi shundan dalolat beradi. Boshqa (arab, tojik va boshqa) tillardan kirib, o'zlashib ketgan kishi nomlari berilgan bo’lib, asosan, ma'nosini tushunish qiyin bo’lgan ismlar ko’rsatilgan.[63] Ilmiy-ommabop tarzida yozilgan E.Begmatovning “Nomlar va odamlar” kitobi “Ismlar va tilsimlar”, “Hurmat va zulmat”, “Qizlar qismati”, “Davrimiz va ismimiz” kabi bo'limlardan iborat va unda ism qo'yish odatlari, ismlarning tarixiy-etnografik ma'nolari yoritilgan, ayniqsa, hozirgi zamon o'zbek tilida keng qo'llanilayotgan ismlar ro'yxati ko’rsatilgan. Kitobning har bir bo'limdagi nomlar boshqa turkiy xalqlardagi nomlari bilan taqqoslanib berilgan[64]. Qadimgi turkiy xalqlar ba'zi yirtqich va uy hayvonlari haqida turli xil totem qarashlarga ega bo'lgani, ayniqsa, bo'riga bo'lgan ishonch esa totem (urug’ jamoalari sig’inadigan hayvon, o’simlik, tosh vhz.) tasavvuriga oid ot bo'lib, uning asosiy qismi o'zbeklarning turli guruhlarida bolaning hayotini saqlab qolish, uning tug'ilishi bilan bog'liqligi haqida tilshunos N.Mirzaevning “O'zbek zooantroponimlar” nomli maqolasida bayon etilgan. Keyingi davrlarda bunday atoqli otlarning ishlatilish doirasi ancha kengayganligi qayd etilib, Bo'ri, Bo'ritosh, Boybo'ri, Bo'riboy, Bo'rixol Bo'rigul kabi ismlar yirtqich hayvonlarga e'tiqod tufayli paydo bo'lgani haqida fikr yuritilgan[65].

O’zbek tilshunosligining keying taraqqiyotida onomastika bo’yicha keng qamrovli izlanishlar olib borilmoqda. Navbatdagi vazifa onomastik birliklarning badiiy asarlarda berilishi masalasidir. Shuningdek, bu lingvistik tushunchaning stilistik, lisoniy-pragmatik xususiyatlarini ochib berish ham dolzarblik kasb etadi.

E. Qilichev o'zbek tilida antroponimlarning badiiy adabiyotdagi rolini aniqlash muhim amaliy va nazariy ahamiyatga ega ekanligini aytib o’tadi. Demak, ayrim tilshunos olim yoki so'z san'atkorlari tanlab qo'llagan nomlarning semantik-stilistik xususiyatlarini chuqur o'rganmay turib, asarlar badiiy qimmatini to'la

[62] Суслова А.В., Суперанская А.В. О русских именах. – Л.: Лениздат, 1991. – 222 с. – С. 3.
[63]Бегматов Э.А. Ўзбек тили антропонимикаси. – Т.: Фан, 2013. –264 б. –Б. 16.
[64] Бегматов Э.А. Номлар ва одамлар. – Тошкент: Фан, 1966. – Б. 12.; Ўзбек исмлари маъноси. – Тошкент: ЎзМЭ, 2010 (учинчи нашри). – 588 б
[65] Бегматов Э. Нафасов Т. Караев С. Ономастика Узбекистана. –Т.: Ўқитувчи, 1989. – 108 с.

belgilash mumkin emas ekan. Darhaqiqat, o'zbek tilidagi xalq og'zaki ijodi namunalari, jumladan, dostonlarda uchraydigan turli xil personajlarning nomlari kishi diqqatini o'ziga jalb qiladigan bo'ladi. Sababi, dostonlarda xalq qahramonlari, ular ichidan yetishib chiqqan sarkardalarga alohida urg'u berib o'tish uchun ham o'zining etimologik-semantik qo'llanish tomonidan boshqa asarlaridagi personaj namunalaridan farqlanib turishi uchun ham muallif tilshunoslikning shu jihatlariga ko'proq yondashadi .

Antroponimlar nazariy jihatdan tahlil va tadqiq qilinib shunday xulosaga kelindi: -onimik leksemalar ma'lum bir ma'noni anglatib, ma'lum va maxsus onomastik vazifaga ega bo'lib, uslubiy, estetik ahamiyatni o'zida mujassamlashtiradi;

- antroponimlar tasvirlanayotgan voqea mazmuniga mos holda uni badiiy aks ettirish uchun ham xizmat qiladi, ayniqsa bir asar bosh qahramoni boshqa bir asardagi qahramondan etimologik-semantik jihatdan ajratib ko'rsatilishi uchun qo'llaniladi; -antroponimlar xalqning madaniyati haqidagi ma'lumotlarni saqlovchi vazifasi ham mavjud;

-antroponimlarni semantik-stilistik xususiyatlarini chuqur o'rganmay turib, ularni badiiy asarlarda qimmatini to'la belgilash mumkin emas;

-antroponimning kishining qaysi etnik guruh yoki millatga mansubligini ko'rsatadi va insonning qaysi jinsga (erkak yoki ayol) tegishligini aniqlaydi;

-antroponimlarni amaliy jihatdan badiiy asarlarda qo'llashda stilistik, lisoniy-pragmatik xususiyatlarini ochib berishda muhim ahamiyatli kasb etadi;

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Rasulov, Z. (2022). ОБ ОБЪЕКТЕ ИССЛЕДОВАНИЯ КОГНИТИВНОЙ СЕМАНТИКИ. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz), 8(8). извлечено от http://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/4346

2.Khayriddinkizi, K. K. (2021). Strategies of Improving Writing Skill for B1 Learners. INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY RESEARCH AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES, 2, 204–207. http://mrit.academiascience.org/index.php/mrit/article/view/125

3.Nazarova, N. (2022). Лингвистическое исследование антропонимов в лексической системе. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz)*, *13*(13). извлечено от https://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/6674

4. Nazarova, N. (2022). ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ АНТРОПОНИМОВ . *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz)*, *25*(25).

извлечено от
https://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/8279
5. Ahrorovna, N. N. ., & Niginabonu, Y. . (2022). English Clubs in Non –Traditional Ways for Young Learners. Miasto Przyszłości, 30, 265–266.
https://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/912
6. Nazarova Navbahor Ahrorovna. (2022). Semantic Properties of Anthroponyms. *Indonesian Journal of Innovation Studies*, *18*. https://doi.org/10.21070/ijins.v18i.626
7. Khamidovna, N. N. (2022). THE DENOTATION AND CONNOTATION OF A WORD. Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 3(4), 382-388.
https://wos.academiascience.org/index.php/wos/article/view/1242
8. Djalilova, Z. (2022). ОПИСАНИЕ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ОБРАЗА ПОСТРЕДСТВОМ ЦВЕТОВ В АНГЛИЙСКОЙ ПОЭЗИИ. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz)*, *26*(26). извлечено от http://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/8567
9. O'rinbekovna, U. M. (2022). INGLIZ TILIDA FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. Journal of new century innovations, 15(1), 73-80.

10.Nargiza Bobojonova Jumaniyozovna. (2022). The Term Concept in Modern Linguistics. Miasto Przyszłości, 28, 297–302. http://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/643
11. Nazarova, N. (2022). Обучение молодых учащихся через интерактивные игры. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz), 7(7). извлечено от
https://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/4979
12.Djumayeva, N. D. "SPECIFIC FEATURES OF MAGIC MUSICAL INSTRUMENTS IN ENGLISH AND UZBEK FOLKLORE." Теория и практика современной науки 4 (2018): 21-24. https://elibrary.ru/item.asp?id=35192565
13. Yuldasheva Feruza Erkinovna. (2022). The Principle of Politeness in the English and Uzbek Languages. Eurasian Research Bulletin, 6, 65–70. Retrieved from
https://www.geniusjournals.org/index.php/erb/article/view/799
14.Khudoyberdievna, S. Z. (2022). THE MAIN FEATURES OF TRANSLATION OF PHRASEOLOGY FROM ENGLISH INTO UZBEK. Scientific Impulse, 1(3), 523-526.
https://nauchniyimpuls.ru/index.php/ni/article/view/1024.
15. Musinovna, R. M. (2022). Academic Integrity: Teaching and Learning Challenges. Integration Conference on Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes, 30–33. Retrieved from http://conferenceseries.info/index.php/online/article/view/35
16. Nafisa Zarifovna, R. . (2022). EVFEMIZMLARNI O'RGANISHNING NAZARIY

ASOSLARI. Scientific Impulse, 1(3), 750–753. Retrieved from http://nauchniyimpuls.ru/index.php/ni/article/view/1144